

Secția a treia

CAUZA C.B. ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 21207/03)

Hotărâre

Strasbourg

20 aprilie 2010

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza C.B. împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura, Corneliu Bîrsan, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Ann Power, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 23 martie 2010,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 21207/03 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul C.B. („reclamantul”), a sesizat Curtea la 21 octombrie 2002 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”). Președintele camerei a aprobat cererea de nedivulgare a identității sale formulată de către reclamant (art. 47 § 3 din regulament).

2. Reclamantul este reprezentat de A. Pavelescu, avocat în București. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul pretinde, în special, că a fost victima unei internări abuzive într-o unitate psihiatrică.

4. La 19 februarie 2009, președintele Secției a treia a hotărât să comunice cererea Guvernului. În conformitate cu art. 29 § 3 din Convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamantul s-a născut în 1960 și are domiciliul în București.

6. Mama reclamantului locuia în satul Podenii Noi, județul Prahova. Reclamantul a intervenit în favoarea acesteia prin numeroase denunțuri penale pentru furt și alte acțiuni în justiție împotriva unor persoane particulare și împotriva unor agenți ai statului, dintre care, în special, împotriva șefului Postului de Poliție Podenii Noi, Vasile P.

7. La 15 octombrie 2001, agentul de poliție Vasile P. a formulat o plângere penală împotriva reclamantului pentru denunțare calomnioasă. Acesta pretindea că reclamantul a depus mai multe plângeri penale împotriva sa, soluționate prin neînceperea urmăririi penale.

8. La 3 septembrie 2002, a început urmărirea penală împotriva reclamantului pentru denunțare calomnioasă.

A. Internarea reclamantului într-o unitate psihiatrică

9. În septembrie 2002, reclamantul se pregătea pentru examenul de licență în drept, pe care trebuia să îl susțină în cursul anului 2003.

10. La 4 septembrie 2002, la ora 6.30 dimineața, în timp ce se afla la domiciliu, reclamantul a fost chemat la ușă de niște strigăte: „Deschideți! Poliția!”.

11. Acesta a hotărât să nu deschidă ușa, întrucât nu cunoștea motivele care să justifice prezența poliției la domiciliul său.

12. Astfel, poliția a pătruns cu forța în apartamentul acestuia, după ce a spart încuietorile de la ușă. Procurorul M. de la Parchetul de pe lângă Judecătoria Ploiești s-a prezentat la domiciliul reclamantului, însoțit de doi ofițeri și de doi agenți de poliție de la Biroul Investigații Criminale.

13. Pătrunderea forțată a organelor de poliție este descrisă în procesul-verbal întocmit în aceeași zi, în prezența a doi martori asistenți.

14. Încercările reclamantului de a afla motivul descinderii au eșuat, acesta a fost încătușat cu mâinile la spate, fără a primi vreo explicație, și a fost escortat în afara locuinței în timp ce vecinii asistau la incident.

15. Ulterior, reclamantul a fost transferat cu mașina la secția de poliție, unde a primit un exemplar al Ordonanței parchetului nr. 10405 din 3 septembrie 2002. Prin această ordonanță, parchetul a constatat că agentul de poliție Vasile P. din comuna Podenii Noi depusese o plângere împotriva reclamantului pentru ultraj și denunțare calomnioasă, în temeiul art. 239 și 259 alin. (1) C. pen. Prin ordonanță s-a reținut că, la 13 februarie 2002, s-a dispus neînceperea urmăririi penale împotriva reclamantului în ceea ce privește infracțiunea de ultraj, dar că cercetările continuau pentru infracțiunea de denunțare calomnioasă. În continuare, parchetul a motivat că, deși fusese citat să se prezinte „în mai multe rânduri la sediul poliției din Ploiești, la Biroul Investigații Criminale, pentru a fi audiat, [C.B.] nu s-a prezentat, ci, dimpotrivă, a preferat să depună plângere împotriva convocărilor”. Parchetul a adăugat că, în speță, exista un certificat medical eliberat de N.C., „medicul de familie al reclamantului”, care avea cabinetul în Podenii Noi, din care reieșea că acesta din urmă suferea de „schizofrenie”. Fără a oferi un alt motiv care să impună internarea reclamantului, parchetul a concluzionat că existau îndoieli privind sănătatea psihică a reclamantului în momentul săvârșirii faptelor pentru care era cercetat și a dispus, în baza art. 117 C. proc. pen., internarea într-o unitate psihiatrică „până la finalizarea expertizei efectuate de către Spitalul de Psihiatrie Voila”. Parchetul a stabilit atât aspectele pe care trebuia să le vizeze expertiza, cât și termenul care trebuia respectat, și anume 3 octombrie 2002.

16. La secția de poliție, reclamantul a dat apoi o declarație de învinuit, în prezența unui avocat numit din oficiu.

17. După ce i s-a prezentat ordonanța procurorului privind internarea, reclamantul a fost condus, sub escorta poliției, la Serviciul Județean de Medicină Legală Prahova pentru a fi prezentat în fața unei comisii medicale în vederea efectuării expertizei psihiatrice. Fără a examina reclamantul, comisia a emis în aceeași zi avizul potrivit căruia acesta trebuia internat imediat în vederea stabilirii stării de sănătate psihică, aviz pe care l-a înaintat Spitalului Clinic de Psihiatrie „Prof. Dr. Al. Obregia” din București (denumit în continuare „Spitalul Obregia”). Biletul de trimitere a fost redactat astfel:

„Rugăm internare cu precizare de diagnosticare – examen psihologic”

18. În prima sa scrisoare care însoțește cererea introductivă, trimisă de către reclamant Curții, la 30 septembrie 2002, acesta din urmă preciza că informase comisia de expertiză medico-legală în privința acordului său de a fi internat în Spitalul Obregia din București pentru diagnosticare, dar că, cu toate acestea, poliția continua să îl priveze de libertate.

19. În cursul aceleiași zile de 4 septembrie 2003, poliția l-a condus sub escortă la Spitalul Obregia din București, însoțit de scrisoarea din 4 septembrie 2002 din partea șefului Poliției din Ploiești, prin care se solicita internarea reclamantului în pavilionul de maximă siguranță, întrucât acesta se sustrăsese oricărui control medical de specialitate [*Vă solicităm (...) să fie internat în pavilionul de maximă siguranță, întrucât acesta se sustrage oricărui control medical de specialitate*].

20. Prin procesul-verbal întocmit la 4 septembrie 2002 și semnat de doi agenți de poliție, de medicul de gardă și de un martor asistent s-a consemnat internarea. În procesul-verbal se menționa că cei doi agenți de poliție au încredințat reclamantul medicului de gardă.

21. Reclamantul a fost internat în secția nr. X a spitalului. Având în vedere că a coabitat cu pacienți cu boli psihice, acestuia i-au fost provocate stări de angoasă.

22. Acesta a fost externat la 18 septembrie 2002, adică la două săptămâni de la internare, în baza ordinului unei comisii formate din trei experți, care au concluzionat că reclamantul nu suferea de tulburări psihice:

„Nu a prezentat tulburări psihice manifestate clinic în timpul internării”.

23. La o dată neprecizată, reclamantul a depus plângere împotriva măsurii internării. La 24 aprilie 2003, Parchetul de pe lângă Judecătoria Ploiești a respins plângerea reclamantului, motivând că acesta fusese deja trimis în judecată și că putea să își invoce drepturile în fața instanței.

24. Ca urmare a acestor evenimente, reclamantul nu a putut să susțină, în 2003, examenul de licență la Facultatea de Drept, fiind constrâns să îl amâne pentru anul următor.

B. Continuarea procedurii penale împotriva reclamantului

25. Prin rechizitoriul din 9 decembrie 2002, Parchetul de pe lângă Tribunalul Județean Prahova a trimis reclamantul în judecată pentru denunțare calomnioasă, motivând că în perioada 1999 – 2001 acesta formulase „mai multe plângeri și denunțuri false împotriva agentului de poliție Vasile P., șeful Postului de Poliție Podenii Noi” pentru comportament abuziv.

26. Reclamantul a solicitat strămutarea cauzei la un alt tribunal din motive ce priveau buna administrare a justiției. Prin hotărârea din 12 februarie 2003, pronunțată de Curtea Supremă de Justiție, cererea a fost respinsă.

27. Prin hotărârea din 29 mai 2003 a Judecătoriei Ploiești, reclamantul a fost condamnat cu suspendare la o pedeapsă cu închisoarea de un an și șase luni pentru denunțare calomnioasă. Apelul reclamantului a fost respins prin hotărârea din 10 septembrie 2003 a Tribunalului Prahova. Prin hotărârea din 29 octombrie 2003 a Curții de Apel Ploiești, recursul formulat de către reclamant a fost admis, ca urmare a unui viciu de procedură privind citarea sa în fața instanței. Cauza a fost trimisă Judecătoriei Ploiești pentru o nouă judecată în fond.

28. În depoziția sa din 11 mai 2004, din fața instanței, reclamantul denunța arestarea brutală din 4 septembrie 2002.

29. Prin hotărârea din 8 iulie 2004, pronunțată de judecătorie, reclamantul a fost condamnat cu suspendare pentru denunțare calomnioasă la o pedeapsă cu închisoarea de șase luni. În urma apelului reclamantului, această hotărâre a fost confirmată de Tribunalul Prahova, la 20 septembrie 2004.

30. Reclamantul a introdus recurs împotriva acestei ultime hotărâri.

31. Prin hotărârea din 4 noiembrie 2004, Curtea de Apel Ploiești a casat hotărârile pronunțate anterior în cauză și l-a achitat pe reclamant pe motiv că acesta nu a făcut altceva decât să își exercite drepturile, intervenind în mod legal în favoarea mamei sale, în litigiile acesteia din urmă, și că faptele în cauză nu aveau caracter penal, întrucât pragul de gravitate impus de legea penală nu fusese atins. Instanța a reținut că reclamantul a fost internat într-o unitate psihiatrică în cursul procedurii penale respective, în baza certificatului medical eliberat de către medicul N.C., care nu era medicul reclamantului și care nu îl cunoștea pe acesta. Conform curții de apel, acest certificat „nu putea fi luat în considerare” întrucât nu era conform cu realitatea. Hotărârea curții de apel este redactată, în părțile sale relevante, după cum urmează:

„În baza certificatului medical eliberat de medic [N.C.], în care au fost introduse afirmații neconforme cu realitatea, inculpatul a fost supus unei expertize medico-legale privind eventualele afecțiuni psihiatrice, iar concluziile au fost negative.

În plus, pentru a fi supus expertizei, inculpatului i s-a forțat ușa, a fost ridicat și i s-au pus cătușe pentru a fi dus la spital.”

C. Referatul întocmit de Spitalul Clinic de Psihiatrie „Prof. Dr. Al. Obregia” din București cu privire la reclamant

32. Referatul din 6 martie 2009, întocmit în cadrul Spitalului Obregia, furnizat de Guvern, menționa că, la 4 septembrie 2002, reclamantul, care nu mai fusese niciodată internat în spitalul respectiv, fusese internat de urgență în Secția X Psihiatrie, cu diagnostic de internare „Precizare de diagnostic”. De asemenea, se menționa că trimiterea a fost făcută de Poliția Municipiului Ploiești – Direcția Cercetări Penale.

33. Documentul din 6 martie 2009 menționa, în plus, conform raportului poliției, că în privința reclamantului fusese eliberat un certificat de către medic [N.C.], potrivit căruia acesta suferea de „schizofrenie”.

34. În cele din urmă, raportul menționa că reclamantul fusese internat în spitalul de psihiatrie cu acordul său, în vederea stabilirii unui diagnostic și că nu fusese privat de libertate în timpul examenelor clinice și paraclinice.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

A. Dreptul intern relevant

35. Dispozițiile relevante ale Codului de procedură penală prevăd următoarele:

Art. 117

„Efectuarea unei expertize psihiatrice este obligatorie în cazul infracțiunii de omor deosebit de grav, precum și atunci când organul de urmărire penală sau instanța de judecată are îndoială asupra stării psihice a învinutului sau inculpatului.

Expertiza în aceste cazuri se efectuează în instituții sanitare de specialitate. În vederea efectuării expertizei, organul de cercetare penală cu aprobarea procurorului sau a instanței de judecată dispune internarea învinutului ori inculpatului pe timpul necesar. Această măsură este executorie și se aduce la îndeplinire, în caz de opunere, de organele de poliție.

[...]”

36. Prin Decizia nr. 76 din 20 mai 1999, publicată în Monitorul Oficial nr. 323 din 6 iulie 1999, Curtea Constituțională a respins excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 117 alin. (2) C. proc. pen. Excepția de neconstituționalitate fusese ridicată din oficiu de Judecătoria Filiași, pe motiv că durata măsurii internării în vederea efectuării unei expertize psihiatrice, prevăzute la art. 117 citat anterior, nu a fost precizată, prin urmare putea fi prelungită fără limită și că necesitatea internării nu a fost supusă niciunui control jurisdicțional, ceea ce încalcă, conform instanței, dreptul la libertate și siguranță, astfel cum este garantat de Constituție.

În decizia citată anterior, Curtea Constituțională a considerat că art. 117 C. proc. pen. nu instituia o sancțiune de drept penal, ci o măsură procesuală pe care organele judiciare erau obligate să o ia atunci când exista îndoială în privința stării psihice a învinutului ori inculpatului și se impunea efectuarea unei expertize psihiatrice. În plus, Curtea Constituțională a reținut că nu era posibil să se stabilească de la început și în mod strict durata expertizei, având în vedere caracterul particular și complexitatea acesteia.

37. Dispozițiile Legii nr. 487/2002 a sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice, publicată în Monitorul Oficial nr. 589 din 8 august 2002, reglementează, în Secțiunea a doua din Capitolul 5, internarea nevoluntară. Conform art. 45-47, internarea nevoluntară a unei persoane se poate realiza la solicitarea familiei, a medicului curant, a reprezentanților poliției, jandarmeriei, parchetului, pompierilor sau ai altor servicii abilitate ale administrației locale, a unui medic psihiatru, numai în cazul în care acesta a constatat că, din cauza tulburărilor psihice ale persoanei respective, există un pericol iminent de vătămare pentru sine sau pentru alte persoane sau dacă există riscul unei înrăutățiri grave a stării sale.

În temeiul art. 52 din legea citată anterior, decizia de internare nevoluntară trebuie confirmată în termen de 72 de ore de o comisie medicală formată din doi medici psihiatri, alții decât medicul care a decis internarea, și dintr-un medic de altă specialitate sau de un reprezentant al societății civile.

Decizia de internare este supusă revizuirii parchetului, după cum se prevede la art. 53 din legea respectivă.

În temeiul art. 54, persoana în cauză sau reprezentantul acesteia pot sesiza instanța care va trebui să se pronunțe în cadrul unei proceduri de urgență, după audierea persoanei internate, dacă starea acesteia o permite, sau după deplasarea la spitalul de psihiatrie.

B. Informațiile furnizate de Guvern cu privire la practica spitalelor de psihiatrie

38. Referatul din 6 martie 2009 al Spitalului Obregia, citat anterior (a se vedea supra, pct. 32), menționa că durata de internare necesară în scopul stabilirii unui diagnostic depinde de fiecare caz, în funcție de antecedente și de observația clinică care trebuie să dureze minimum paisprezece zile. Respectivul referat nu făcea trimitere la niciun temei legal sau la lucrări de specialitate.

C. Poziția Amnesty International

39. În Memorandumul adresat Guvernului României cu privire la tratamentul persoanelor internate în secții și spitale de psihiatrie, din 4 mai 2004 (EUR 39/003/2004) (*Memorandum to the government concerning inpatient psychiatric treatment*), Amnesty International menționează că, în unele spitale de psihiatrie cu statut de unități de maximă siguranță, persoanele internate pentru tratament în temeiul Codului penal nu sunt separate efectiv de ceilalți pacienți și rezidenți, ceea ce amplifică riscul de abuz asupra persoanelor mai vulnerabile.

40. Același document indică, de asemenea, că în cadrul unei vizite făcute în noiembrie 2003, un reprezentant al Amnesty International, care vizitase un pavilion închis pentru bărbați din Spitalul de Psihiatrie „Prof. Dr. Al. Obregia” din București, a primit informații potrivit cărora mulți dintre cei aduși la spital refuzaseră inițial să fie internați, dar că, ulterior, au fost „convinși” că acest lucru era în interesul lor, pentru a semna un formular prin care își exprimau consimțământul în vederea tratamentului. Astfel, douăzeci de bărbați internați în pavilionul închis erau considerați ca fiind „internați voluntar”. Unii s-au plâns că ar fi vrut să părăsească spitalul, dar că acest lucru nu le-a fost permis. S-a semnalat, de asemenea, că acolo era internat un bărbat care nu suferea de nicio tulburare mintală și care nu primea niciun tratament.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 5 § 1 LIT. E) DIN CONVENȚIE

41. Reclamantul denunță nelegalitatea măsurii internării într-o unitate psihiatrică și, în special, caracterul arbitrar al acesteia, în absența unui certificat medical cu privire la necesitatea respectivei internări. Acesta invocă art. 5 § 1 din Convenție, formulat după cum urmează:

„1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

[...]

e) dacă este vorba despre detenția legală [...] a unui alienat, [...]”

42. Guvernul contestă acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

43. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

44. Guvernul pretinde, în principal, că reclamantul a fost de acord cu internarea. În această privință, Guvernul face trimitere la ultimul paragraf de la pagina 25 din prima scrisoare trimisă de către reclamant Curții, la 30 septembrie 2002, în care acesta din urmă preciza că a fost de acord cu internarea sa la Spitalul Obregia din București (a se vedea supra, pct. 18). De asemenea, Guvernul face trimitere la referatul din 6 martie 2009, prezentat de Spitalul Obregia (a se vedea supra, pct. 32-34).

De asemenea, Guvernul subliniază că, în temeiul art. 43 din Legea nr. 487/2002 a sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice, publicată la 8 august 2002, reclamantul avea dreptul să părăsească spitalul, la cerere, în orice moment și că, prin urmare, nu a fost privat de libertate.

45. În subsidiar, Guvernul subliniază că internarea reclamantului a fost dispusă cu respectarea dispozițiilor legale, și anume a dispozițiilor art. 117 C. proc. pen. Internarea sa în unitatea psihiatrică a fost necesară pentru efectuarea unei expertize medico-legale, având în vedere că existau îndoieli cu privire la starea sănătății sale psihice ca urmare a certificatului eliberat de „pretinsul medic al lui C.B.”.

De asemenea, Guvernul subliniază că, la 4 septembrie 2002, reclamantul a fost examinat de un medic care i-a eliberat un bilet de trimitere la Spitalul Obregia pentru un consult medical. În cele din urmă, Guvernul atrage atenția că, spre deosebire de cauza *Filip împotriva României*, nr. 41124/02, din 14 decembrie 2006, reclamantul „a petrecut doar două săptămâni” la spitalul de psihiatrie, adică durata minimă pentru efectuarea unei expertize, așa cum se precizează în referatul Spitalului Obregia.

46. Reclamantul atrage atenția că decizia procurorului care a dispus efectuarea expertizei psihiatrice în privința sa nu i-a fost comunicată înainte de a fi ridicat în mod brutal de la domiciliu de către poliție pentru a fi internat nevoluntar. Acesta adaugă că nu a fost niciodată consultat de medicul generalist N.C. și că nu i s-a adus la cunoștință certificatul eliberat de către acesta din urmă, potrivit căruia ar fi suferit de „schizofrenie”.

De asemenea, reclamantul susține că, în mod contrar celor afirmate de Guvern, nu i s-a oferit libertatea de a se prezenta de bunăvoie la controlul psihiatric, ceea ce ar fi făcut, conform scrisorii sale din 30 septembrie 2002. Dimpotrivă, a fost ridicat cu forța, de la domiciliul său, de poliție, la primele ore ale dimineții, apoi dus cu cătușe la spitalul de psihiatrie, sub escorta unor agenți de poliție înarmați și, deci, împotriva voinței sale.

47. Reclamantul precizează că, din biletul de trimitere al Serviciului Județean de Medicină Legală Prahova, nu reieșea că acesta prezenta vreun simptom de boală mintală sau că era periculos.

2. Motivarea Curții

48. Curtea reamintește că o persoană nu poate fi considerată „alienată” și nu poate fi privată de libertate decât în cazul în care alienarea sa a fost dovedită, iar tulburarea are un caracter sau o dimensiune care justifică internarea; internarea nu se poate prelungi în mod valabil fără ca respectiva tulburare să persiste (*Winterwerp împotriva Țărilor de Jos*, 24 octombrie 1979, pct. 39, seria A nr. 33, *Johnson împotriva Regatului Unit*, 24 octombrie 1997, pct. 60, *Culegere de hotărâri și decizii 1997-VII* și, mai recent, hotărârea *Filip* citată anterior, pct. 55-59). În această privință, nicio privare de libertate a unei persoane considerate alienate nu poate fi considerată conformă art. 5 § 1 lit. e) dacă aceasta s-a stabilit fără consultarea unui medic specialist.

Având în vedere libertatea de apreciere crescută de care dispun, în astfel de cazuri, statele contractante în materie de internare cu titlu de urgență (*Varbanov împotriva Bulgariei*, nr. 31365/96, pct. 47, CEDO 2000-X), se acceptă, în cazurile urgente, cu risc ridicat sau atunci când o persoană este arestată din cauza comportamentului său violent, ca un astfel de certificat să fie obținut imediat după arestare, însă în toate celelalte situații, consultarea prealabilă este indispensabilă. În cazul în care nu există altă posibilitate, de exemplu, atunci când persoana în cauză refuză să se prezinte la consult, trebuie să se solicite, cel puțin, evaluarea de către un medic specialist, în baza dosarului, în caz contrar nefiind posibil să se susțină că alienarea persoanei în cauză a fost dovedită (*Varbanov* citată anterior, pct. 47).

În cele din urmă, privarea de libertate este o măsură atât de gravă încât nu se justifică decât în cazul în care alte măsuri, mai puțin severe, au fost luate în considerare și sunt apreciate ca fiind insuficiente pentru apărarea interesului personal sau public care impune detenția. Trebuie să se clarifice că privarea de libertate a persoanei în cauză era indispensabilă având în vedere circumstanțele (*Witold Litwa împotriva Poloniei*, nr. 26629/95, pct. 78, CEDO 2000-III).

49. În speță, din documentele aflate la dosar, reiese că reclamantul, care era acuzat de denunțare calomnioasă, a fost supus unei măsuri de internare într-o unitate psihiatrică dispuse de procuror la 3 septembrie 2002, pentru o durată nedeterminată, în vederea efectuării unei expertize psihiatrice, în temeiul art. 117 C. proc. pen. (a se vedea supra, pct. 15).

50. Curtea observă că pentru executarea ordonanței procurorului, reclamantul a fost ridicat cu forța, de la domiciliul său, de poliție, care i-a forțat ușa la ora 6.30 dimineața, apoi, sub escorta agenților a fost condus încătușat la secția de poliție și la Serviciul Județean de Medicină Legală Prahova și, în sfârșit, la spitalul de psihiatrie unde a fost internat de urgență (a se vedea supra, pct. 10-20).

51. Curtea consideră că, având în vedere circumstanțele cauzei, modalitățile de executare a ordonanței de internare într-o unitate psihiatrică au fost în mod evident disproporționate. Astfel, acestea contrazic argumentele Guvernului potrivit cărora reclamantul a fost de acord cu internarea sa.

52. De altfel, Guvernul nu a prezentat niciun document care să conțină semnătura reclamantului, prin care acesta din urmă și-ar fi exprimat acordul pentru internare, la 4 septembrie 2002.

53. Faptul de a-și fi exprimat disponibilitatea pentru a se supune voluntar unei expertize psihiatrice nu modifică constatarea Curții cu privire la caracterul nevoluntar al internării. De altfel, înainte de a i se prezenta ordonanța din 3 septembrie 2002, și fără a i se oferi în vreun fel ocazia de a se supune de bunăvoie dispoziției judiciare, poliția l-a ridicat cu forța de la domiciliul său la primele ore ale dimineții, acesta continuând să fie privat de libertate pe toată durata zilei de 4 septembrie 2002, apoi a fost încredințat medicilor de gardă de la Spitalul Obregia.

54. Curtea concluzionează că, fiind vorba despre o internare nevoluntară, dispozițiile Legii nr. 487/2002 cu privire la internarea nevoluntară a persoanelor cu tulburări psihice invocate de Guvern nu sunt relevante în cauză.

55. În ceea ce privește chestiunea de a ști dacă internarea nevoluntară într-o unitate psihiatrică a reclamantului a fost „legală”, în sensul art. 5 § 1 lit. e) din Convenție, Curtea observă că ordonanța procurorului, prin care s-a stabilit necesitatea acestei internări, s-a bazat pe îndoielile anchetatorilor cu privire la sănătatea psihică a reclamantului și pe certificatul unui medic generalist. Acesta nu l-a văzut și nici examinat vreodată pe reclamant, astfel cum reiese din hotărârea Curții de Apel Ploiești din 4 noiembrie 2004 și a pus un diagnostic neconform cu realitatea (a se vedea supra, pct. 31).

56. Curtea consideră că evaluarea efectuată de un psihiatru, prealabilă oricărei internări nevoluntare, era indispensabilă, având în vedere, în special, că reclamantul nu avea antecedente de tulburări psihice. De altfel, în absența unui comportament violent din partea reclamantului și luând în considerare că Guvernul nu a demonstrat existența unui risc pentru el însuși sau pentru alte persoane, în speță nu era vorba, în mod evident, de o internare cu titlu de urgență (a se vedea *Filip*, citată anterior, pct. 60) Pe de altă parte, din biletul de trimitere al Serviciului Județean de Medicină Legală Prahova, invocat de Guvern, nu reieșea că reclamantul ar prezenta vreun simptom de boală mintală sau că ar fi periculos (a se vedea supra, pct. 17). În plus, Curtea observă că urmărirea penală împotriva reclamantului vizau acuzația de denunțare calomnioasă și nu o infracțiune de o gravitate care ar fi putut să denote o anumită stare de pericol din partea reclamantului.

57. În cazul în care este adevărat că internarea reclamantului, dispusă de procuror, avea drept scop tocmai obținerea unui certificat medical, pentru a se stabili dacă acesta avea discernământul necesar spre a fi considerat responsabil din punct de vedere penal și că, la momentul internării sale, acesta a fost dus la un centru de psihiatrie unde a fost consultat de medici, nimic nu indică totuși că medicii care l-au internat în spitalul de psihiatrie la 4 septembrie 2002 au fost întrebați dacă reclamantul trebuia în mod necesar internat în vederea efectuării unui examen medico-legal (a se vedea *Filip*, citată anterior, pct. 61).

58. Mai mult, Curtea observă că referatul comisiei medicale din 18 septembrie 2002, întocmit la două săptămâni de la internare, a concluzionat că reclamantul nu suferea de tulburări psihice.

În ceea ce privește argumentul Guvernului, bazat pe poziția exprimată de Spitalul Obregia, potrivit căruia durată minimă de internare în vederea efectuării unei expertize psihiatrice este de paisprezece zile, Curtea observă că acesta nu se bazează pe nicio dispoziție legală, astfel cum prevede art. 5 § 1 din Convenție.

De asemenea, Guvernul nu a explicat de ce nu au fost luate alte măsuri, mai puțin drastice decât internarea într-un pavilion de maximă siguranță (a se vedea supra, pct. 19) și, în caz afirmativ, de ce nu au fost considerate insuficiente pentru apărarea interesului personal sau public care impunea privarea de libertate a reclamantului. De altfel, Curtea observă că nu există niciun indiciu la dosar conform căruia reclamantul ar fi refuzat să se supună de bunăvoie examenului psihiatric. În cele din urmă, nu există nimic în dosar care să poată demonstra că medicii specialiști au încercat să stabilească, pe baza dosarului, alienarea persoanei în cauză (*Varbanov* citată anterior, pct. 47).

În cele din urmă, Curtea nu poate decât să regrete caracterul în mod evident disproportionat al modalităților de realizare a internării. Reclamantul a fost ridicat de agenții de poliție care i-au forțat ușa la primele ore ale dimineții. I s-au pus cătușe, apoi a fost condus la postul de poliție și, ulterior, la laboratorul medico-legal pentru ca, în final, să fie dus la spitalul de psihiatrie. Trebuie subliniat că acesta nu comisese niciun gest violent și că necesitatea internării sale nu fusese stabilită în mod legal de către un medic.

59. Prin urmare, Curtea consideră că privarea de libertate a reclamantului timp de paisprezece zile nu era justificată și nici conformă cu art. 5 § 1 lit. e).

Prin urmare, a fost încălcat art. 5 § 1 lit. e) din Convenție.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 5 § 4 DIN CONVENȚIE

60. Reclamantul denunță încălcarea art. 5 § 4 din Convenție, formulat după cum urmează în părțile sale relevante:

„4. Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau detenție are dreptul să introducă recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității detenției sale și să dispună eliberarea sa dacă detenția este ilegală.”

61. Guvernul contestă acest argument, precizând că reclamantul trebuia să se prevaleze de căile de atac oferite de Legea nr. 487/2002.

62. Curtea consideră că acest capăt de cerere este legat de cel examinat anterior și, prin urmare, la rândul său, acesta trebuie să fie declarat admisibil.

63. Curtea va examina acest capăt de cerere, în lumina principiilor consacrate în materie și reamintite în hotărârea *Filip*, citată anterior (pct. 70-74).

64. În speță, Curtea constată, în primul rând, că baza legală a măsurii internării reclamantului într-o unitate psihiatrică, la care autoritățile, și anume poliția, parchetul și Curtea de Apel Ploiești, au făcut trimitere, o reprezenta art. 117 C. proc. pen., cu privire la necesitatea efectuării expertizei psihiatrice în cadrul unei proceduri penale, și nu dispozițiile Legii nr. 487/2002 cu privire la internarea nevoluntară într-o unitate psihiatrică a persoanelor care se pun în pericol sau care reprezintă un pericol pentru ceilalți (a se vedea supra, pct. 37).

65. Curtea subliniază că Guvernul nu a oferit niciun exemplu din practica judiciară care să poată demonstra că plângerea prevăzută de Legea nr. 487/2002, în cadrul procedurii generale de internare nevoluntară, este admisibilă în ceea ce privește contestarea deciziei procurorului prin care s-a ordonat efectuarea expertizei psihiatrice, în cadrul procedurii penale.

66. Deși nu exclude că plângerea putea fi eficientă, după cum susține Guvernul, în speță, Curtea subliniază că plângerea formulată de reclamant împotriva măsurii internării a fost respinsă de Parchetul de pe lângă Judecătoria Ploiești pe motiv că acesta fusese deja trimis în judecată și putea să își invoce drepturile în fața instanței (a se vedea supra, pct. 22-23).

67. Prin urmare, în mod similar Judecătoriei Filași în sesizarea sa adresată Curții Constituționale (a se vedea supra, pct. 36), Curtea consideră că măsura internării dispusă în vederea efectuării unei expertize psihiatrice, măsură prevăzută la art. 117 citat anterior, nu a fost supusă niciunui control judecătoresc, în ceea ce privește necesitatea internării.

68. Prin urmare, a fost încălcat art. 5 § 4 din Convenție din cauza absenței unui control de legalitate în privința măsurii internării reclamantului.

III. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

69. Invocând art. 3 și 8 din Convenție, reclamantul se plânge de condițiile degradante ale arestării sale din 4 septembrie 2002 și de violarea domiciliului său. De asemenea, acesta pretinde că a suferit o stare de angoasă în timpul internării, ca urmare a coabitării cu bolnavi psihici „adevărați”. Invocând art. 6 § 1 din Convenție, reclamantul se plânge de inechitatea procedurii penale desfășurate împotriva sa pentru denunțare calomnioasă, în ceea ce privește decizia de a fi supus în mod nevoluntar unei examinări psihiatrice.

70. Curtea consideră că aceste capete de cerere sunt legate de cele examinate anterior și, prin urmare, la rândul lor, acestea trebuie să fie declarate admisibile.

71. Având în vedere constatările referitoare la art. 5 § 1 lit. e) și 4 (a se vedea supra, pct. 59 și 68), Curtea consideră că nu este necesară examinarea separată a acestora.

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

72. Art. 41 din Convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințele acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă”.

A. Prejudiciu

73. Reclamantul pretinde 500 000 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu moral. Acesta precizează, pe lângă suferințele acute provocate de teama indusă de poliție, resimțite apoi în timpul celor două săptămâni de internare alături de bolnavi psihici, în momentul internării sale nevoluntare într-o unitate psihiatrică, că se pregătea pentru examenul de licență în drept. Din cauza tulburărilor provocate de internarea sa, a trebuit să amâne examenul pentru anul următor, astfel că a reușit să obțină diploma în drept abia în 2004, în loc de 2003.

În plus, reclamantul subliniază că șansele de a exercita o profesie juridică, conform calificării sale, au fost compromise, prin atribuirea stigmatului de „schizofren” de către autorități și, prin urmare, de către societate. Făcând trimitere la copiile articolelor de presă relevante, acesta precizează că internarea sa într-o unitate psihiatrică a fost mediatizată și, în consecință, și-a atras compasiunea oamenilor și, în același timp, eticheta de „victimă”, dacă nu chiar cea de „nebun”.

În cele din urmă, acesta precizează că singurul loc de muncă pe care l-a găsit a fost cel de administrator în cadrul Universității, adică un post inferior calificării sale profesionale și nivelului salarial corespunzător și că, astfel, șansele sale de a duce o viață decentă din punct de vedere material și de a-și susține mama bolnavă sunt foarte reduse.

74. Guvernul contestă aceste pretenții.

75. Curtea consideră că, având în vedere încălcările constatate, reclamantului trebuie să i se acorde o despăgubire, cu titlu de prejudiciu. Pronunțându-se în echitate, în conformitate cu art. 41, Curtea îi acordă 20 000 euro (EUR) pentru toate prejudiciile.

B. Cheltuieli de judecată

76. Reclamantul nu a prezentat nicio cerere de rambursare a cheltuielilor de judecată.

C. Dobânzi moratorii

77. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE,
CURTEA,
ÎN UNANIMITATE,

- 1. Declară cererea admisibilă;**
- 2. Hotărăște că a fost încălcat art. 5 § 1 lit. e) din Convenție;**
- 3. Hotărăște că a fost încălcat art. 5 § 4 din Convenție;**
- 4. Hotărăște că nu trebuie examinate separat capetele de cerere întemeiate pe art. 3, 6 § 1 și 8 din Convenție;**
- 5. Hotărăște:**
 - a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, 20 000 EUR (două zeci mii euro), pentru toate prejudiciile, sumă care trebuie convertită în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;**

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

6. *Respinge* cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 20 aprilie 2010, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte